

ÚVODNÍK

Česká farmaceutická společnost ČSL JEP vzpomněla 140. výročí svého založení

Dne 20. října 2011 v Hradci Králové zazněl za přítomnosti vážených hostů následující příspěvek současného předsedy České farmaceutické společnosti (ČFS) prof. RNDr. Ludka Jahodáře, CSc. shrnující 140 let práce společnosti.

Vážený pane ministře, Spectabiles vážení páni děkani, vážené kolegyně a kolegové, dovoluji Vám ještě jednou přivítat na našem setkání při příležitosti jubilea vzniku naší profesní dobrovolné organizace, která se stala pro mnohé z nás stavovským přístavem, zdrojem odborných informací i společenského života i polem pro realizaci svých organizačních schopností. Omlouvám se za možná osobnější přístup k této události, ale mám pocit, že jsem právě jeden z těch členů, u nichž vztah k České farmaceutické společnosti je právě takový v celém rozsahu.

Když jsem jako student 5. ročníku Farmaceutické fakulty v Bratislavě v roce 1971 vstupoval do řad farmaceutické společnosti, neměl jsem ani tušení, že uběhlo právě 100 let od jejího vzniku. O její historii jsem příliš nevěděl a její existenci a členství v ní jsem chápal jako možnost dalšího rozvíjení odborných znalostí a společenského života profesí, kterou jsem si zvolil za celoživotní poslání. Její hodnotu odbornou i společenskou jsem posuzoval podle osobností, které pro ni v té době pracovaly a svojí činností její kredit významně posilovaly. Navíc společnost pravidelně vydávala odborné periodikum „Československá farmacie“, což bylo dokladem jejího bezprostředního spojení s novými poznatky české/slovenské farmaceutické vědy i praxe.

Později tak, jak je obvyklé, jsem dospěl k nutnosti pohlédnout do minulosti společnosti, abych se přesvědčil, že je na co navázat a že je možné se o historické zkušenosti opřít a vycházet z nich. Společnost vznikla v únoru 1871, kdy studenti farmacie a pražští magistři založili Spolek lékárníků českých, a to proto, aby hájil jejich obecné zájmy. V čele spolku stanul asi nejvýznamnější český farmaceut 19. století Dr. Pharm. Alois Jandouš. Tento muž vtiskl nově vznikající společnosti její krédo platné dodnes (viz statut): „shromažďovat, rozvíjet a uplatňovat nové poznatky v oblasti farmacie a ty aplikovat ve zdravotnické péči“. Jako muž velkého rozhledu brzy rozpoznal nežádoucí tendence v činnosti spolku a nebezpečí odklonu od původních myšlenek a část spolku přeměnil v roce 1875 ve Farmaceutickou společnost. Její úlohou bylo dát českému lékárníkovi vyšší vzdělání, velkou odbornou erudici a vyšší vědecký základ.

Tak začal život společnosti. Intenzita a kvalita činnosti společnosti byla za celé období její existence různorodá v závislosti od mnoha faktorů: politicko-společenských, ekonomických i od legislativní situace ve státě, ale hlavně od osobností stojících v čele společnosti, jejím bezprostředním ekonomickým zázemím (byla období, kdy její činnost zajišťoval i osobní majetek předsedy) i chápáním její významnosti odbornou i laickou veřejností. V průběhu 140 let se ve vedení společnosti vystřídal řada předních osobností farmaceutického života České republiky/Československa. Po vzniku nového státu v roce 1919 se stal na 4 roky předsedou PhMr. Emil Šedivý, poté prof. František Plzák (za jeho vedení se společnost stala řádným členem FIP 1924, od roku 1912 byla členem mimořádným, zakládajícím). Po jeho abdikaci za okupace v roce 1941 se v činnosti velmi omezené společnosti stal předsedou prof. Oldřich Tomíček. V roce 1949 vznikla Společnost J. E. Purkyně, do níž byla v roce 1951 převedena Farmaceutická sekce později jako Československá (Česká a Slovenská) farmaceutická společnost. V roce 1953 se předsedou společnosti stal doc. Svatopluk Marek, v roce 1957 prof. Stanislav Škramovský, 1973 doc. Miroslav Salava, prof. Jan Solich pak v roce 1986. Všichni tito pánové měli podstatný podíl na formování prestiže společnosti. Přispívalo k ní i postupné navazování kontaktů se zahraničím. V období let 1950–1968 jsou jako nejvýznamnější mezinárodní akce uváděny: Mezinárodní farmaceutický kongres v Karlových Varech v roce 1959 s tisíci účastníky a 25. kongres FIP v Praze v roce 1965 s 1500 účastníky.

Po listopadu 1989 přejímá v roce 1990 vedení společnosti doc. Pavel Komárek a v roce 2002 prof. Luděk Jahodář. Období let 1971–1990, které mnozí z nás prožili již v aktivních farmaceutických činnostech, nebylo jednoduché. V začátku této éry došlo k rozdělení Československé farmaceutické společnosti na Českou a Slovenskou a každá z nich začala rozvíjet samostatnou činnost, i když federální výbor Československé farmaceutické společnosti tvořený čtyřmi zástupci z každé národní organizace spolupracoval až do rozpadu federace. Socialistické zdravotnictví mělo své limity, ale v určitých směrech paradoxně i své výhody. Dotace na činnost společnosti od státu ji zbavilo ekonomických problémů, zvláště pak starosti o financování odborného časopisu (Československá farmacie začala vycházet v roce 1951). Přes vymezené finanční prostředky se za toto období podařilo uspořádat několik nezapomenutelných významných akcí, které měly ve farmaceutické veřejnosti velkou odezvu. Nezapomínejme, že toto je období největší členské základny společnosti, že více jak 70 % aktivních farmaceutů bylo jejím členem (v roce 1989 3000 členů). Časopis společnosti byl vydáván v desetinásobném nákladu a bylo ctí každého farmaceuta, že byl jeho odběratelem. Z tohoto období bych jis-

tě vzpomenu rok 1975, kdy v dubnu v Mariánských Lázních Sekce přírodních látek ČFS za podpory ČLS, FaF UK, ČSAV a za patronace ministra zdravotnictví uspořádala mezinárodní sympozium „De Plantis Medicinalibus“ s účastí téměř tisíce odborníků z celého světa, sympozium bylo tlumočeno do pěti jazyků. V téže roce se konal také velmi úspěšný 2. sjezd České farmaceutické společnosti v Českých Budějovicích, na kterém vystoupily známé osobnosti české farmacie: doc. Miroslav Salava („Vývoj a perspektivy farmacie v ČSR“); prof. Jaroslav Květina („Nežádoucí účinky léků a jejich sledování“); doc. Bohuslav Melichar („Technologie a struktura aplikačních forem ve vztahu k liberaci účinných látek“); dr. Stanislava Hartlová s doc. Janem Solichem („Léky a společnost“); či dr. Věra Fífková a doc. Jan Solich s velmi aktuální přednáškou i po téměř 40 letech – „Prestiž farmaceuta ve společnosti“. Každá odborná sekce byla schopna uspořádat své sympozium a naplnit jej velmi zajímavými přednáškami.

V roce 1977 se uskutečnil VII. sjezd Československé farmaceutické společnosti v Hradci Králové s mezinárodní účastí. Čtyřdenní jednání bylo zaplněno 90 přednáškami v několika sympozii. Klíčové téma sympozia bylo „Rozvoj farmacie v rámci vědecko-technické revoluce“. Hlavní přednášky měli doc. Miroslav Salava („Návrh nové koncepce ČLS lékárenství“); doc. Jan Solich a doc. Vladimír Smečka („Výsledky a problémy výzkumu v oblasti lékárenství“), dr. Lumír Kunovský (RLS, Praha) „Vliv vědecko-technické revoluce na rozvoj lékárenství“ aj., přítomno bylo na 600 účastníků.

Ještě větší počet účastníků zaznamenal IX. sjezd Československé farmaceutické společnosti v Hradci Králové v roce 1986.

V tomto období (1971–1990) se konalo celkem pět národních sjezdů a pět federálních Československé farmaceutické společnosti: VI. sjezd v Bratislavě, VII. v Hradci Králové, VIII. v roce 1981 v Bratislavě, IX. v roce 1986 v Hradci Králové, X. sjezd federální společnosti v Bratislavě byl sjezdem posledním.

Situace po roce 1990 je obecněji známější. Vznikly dvě nové organizační struktury, Svaz farmaceutů a Lékárnická komora. Obě organizace se logicky podepsaly na výrazném snížení počtu členů ČFS, v současnosti je řádným členem 1050 farmaceutů. Některé sekce výrazně snížily svoji aktivitu až prakticky zanikly (Sekce biologických přípravků, Sekce farmaceutických asistentů, Sekce sociální farmacie). Jiné však aktivitu výrazně rozšířily, např. Sekce nemocničního lékárníků i Sekce lékárenství a Sekce klinické farmacie. Vynikající práci odvádí také Sekce dějin farmacie. Zpočátku zanikající Spolky farmaceutů začaly opět svoji činnost obnovovat. Dnes je činných osm sekcí a čtyři regionální spolky. Mají vypracovaný plán pravidelných vzdělávacích akcí (kongresy, sympozia, pracovní dny apod.) hojně navštěvovaných nejen členy ČFS. Kromě této pravidelné činnosti předsednictvo – často na základě impulzu od odborných sekcí – organizovalo akce mezinárodní nebo celospolečenské. Z nich svým významem nezapomenutelné jsou sjezdy České farmaceutické společnosti: v roce 1992 VI. sjezd v Luhačovicích (prof. Vladimír Smečka vystoupil s přednáškou „Farmacie a současnost“); v roce 1996 VII. sjezd v Olomouci; v roce 2000 VIII. sjezd v Hradci Králové; v roce 2004 IX. sjezd v Zlíně s vynikající přednáškou prof. Antonína Holého „Současný výzkum v oblasti virostatik ve světě“ a sjezd X. v roce 2008 v Olomouci s dobrou prezentací všech sekcí. Z mezinárodních akcí bych rád připomněl dvě zdařilé: „Joint Meetings“ – Regensburg 2004 a Marburg 2006, které jsme se zahraničními kolegy spoluorganizovali. Kongresů ESCP v Praze v roce 2004 a velmi úspěšných kongresů ISOPP (International Society of Oncology Pharmacy Practitioners) v letech 2000 a 2010 v Praze jsme byli garanty. Je škoda, že se nepodařilo zrealizovat konání světového kongresu FIP v letošním roce v Praze. Byl by to skvělý akt uznání pro všechny, kteří se podíleli na aktivitách 140leté společnosti.

Přes nesmírný objem práce, který za celou dobu existence společnosti až do roku 1990 její organizátoři vykonali, si troufám říci, že posledních 20 let bylo velmi náročných a ještě rozšířilo čerpání z jejich entuziasmu pro dobrovolnou činnost ve prospěch české farmacie. Společnost a především její předsednictvo (hlavní výbor a výbory sekcí a spolků) se kromě organizační činnosti (členská evidence, hodnocení studentské vědecké aktivity, hodnocení vydávaných odborných monografií, udělování ocenění společnosti, sledování osobních životních jubileí, garantování a organizace vzdělávání, ekonomická administrativa, sledování a připomínkování legislativních procesů aj.) věnuje rozšiřování zahraničních kontaktů. ČFS je členem řady mezinárodních sdružení farmaceutů: FIP, EUFEPS, EAHP, ESCP, ISOPP, IGGP. Podporuje ekonomicky výjezdy svých členů na mezinárodní kongresy i účast v jednání výborů mezinárodních společností, kde jsou aktivně činní.

Česká farmaceutická společnost svojí významností již dávno překročila charakter dobrovolného subjektu, je ze zákona oprávněným partnerem pro řízení „farmaceutického života“ v naší republice. K tomuto postavení dospěla po 140 letech intenzivní práce jejich členů ve prospěch farmaceutické vědy a školství, českého lékárenství a prestiže našeho stavu ve veřejnosti.

Všem, kteří tvořili a tvoří její historii a současnost, patří hluboká úcta a poděkování.